

A zágrábremetei Szűz Mária-kegykép

Alkotó	Dorneck, Joseph működött Bécsben, az 1820-1830-as években
Készítés ideje	1836
Anyag	papír
Technika	rézmetaszt
Méret	magasság: 19 cm szélesség: 11,5 cm
Jelzet	kép alatt jobbra: Dorneck sc.
Felirat	Felirat: Effigies B. Mariae Virg. in Ecclesia Remete, prope Zagrabiam, in Croatia
Leltári szám	1975.2928.1
Egyéb	Előkészítő rajz + részlemez: Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, Icon 1578

Leírás

A Zágráb közeli Remete egykori pálos kolostorához tartozó csodatevő kegyszobornak ez a leegyszerűsítő, mégis találó ábrázolása egy nevezetes összefoglaló mű egyik illusztrációja. Jordánszky Elek, a pozsonyi, majd esztergomi kanonok, teológiai doktor, tinnini (Knin, Horvátország) püspök 1836-ban jelentette meg Magyarországon s az ahhoz tartozó részekben lévő boldogságos Szűz Mária kegyelem' képeinek rövid leírása című kötetét, amelyet Eszterházy Pál hasonló témájú két könyvének (1690, 1696) nyomán, azok kibővített, javított verziójaként állított össze. A hely által meghíltve - előszavában ugyanis említi, hogy Pozsonyban az Esterházy Pál által építtetett palotában nyert szállást, ahol a szerző a Mennyei koronát s annak első, rövidebb változatát megírta - valamint az országgyűlés vallási ünnepeket érintő vitáira válaszul fogott neki az írásnak. Szűz Mária kultushelyeinek összegyűjtésével tulajdonképpen azt kívánta bizonyítani, hogy Mária tisztelete épp olyan eleven és virágzó, mint a korábbi időkben, tehát nem indokolt az ünnepek összevonása, sem más beavatkozás a nép vallásgyakorlatába. Valamennyi tételhez készült egy vagy két metszet - vagy csak magáról a kegyképről, vagy a kegyképről és az oltárról is - amelyeket metszet-előképek, illetve ceruza- és tollvázlatok alapján szinte kivétel nélkül a bécsi Dorneck készített el. Az ő működéséből majdhogynem csak ezen illusztrációkat ismerjük. A zágrábremetei kolostor és templom, illetve a csodatevő Mária-szobor ismertetése az 59. szám alatt, a 122-123. oldalon szerepel, a két szöveges oldal közötti számozatlan lapon a rézbe metszett ábrázolással. Ugyanezen kegyhelyről és képről Esterházy Pál a 41. számon értekezett az első könyvében. Fontos adalék, hogy az 1836-ra datált metszettelőkészítő tollrajzot az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár őrzi (ltsz. Icon 1578), számos további rajzzal és néhány nyomólemezzel együtt, amelyek ugyancsak e könyvhöz készültek. A hagyomány szerint Isquirinus, az első néhány itt élő remete superiorja hozta magával a szobrot, amelyet a máriavölgyi (Mariathal, Marianka) kegyszobor másolatának tartanak. Ez utóbbiról a kutatás úgy tartja, hogy 1240-1260 körül faraghatta egy ismeretlen mester. A remetei szobor típusa, illetve ábrázolása nagyon hasonlít néhány más Mária-kegyszoborhoz, leginkább a beszterceihez (Máriabeszterce, Máriabisztrica, Marija Bistrice, zágrábi püspökség), a stotzingi (Lajtaszék, Štucinga, egykor győri püspökség, ma Eisenstadt püspökség), valamint természetesen a máriavölgyihez. A zágrábmonostori kegyszobor számára a XVII. században külön kápolnát építettek: nagyszabású ünnepség keretében 1654. április 12-én vitték át oda addigi helyéről. Esterházy Pál leírásában az olvasható, hogy pestis, háború idején, illetve amikor „más valami nagy változás következett,” a szobor tündökölve lebegett a templom felett. A Dorneck-féle metszeten a szobor körül sugarakkal

jelzett ragyogás - a Mária-ábrázolásokon megszokott dicsfényen túl - talán ezt az isteni fényt is hivatott érzékeltetni. (Sebő Judit, 2021)

Kiállítások

- 2021 Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum, "Pálosok"- rendtörténeti kiállítás

Bibliográfia

- Urbán Máté: „Pálos zarándokhelyek a késő középkori Magyarországon.” In: Vallástudományi Szemle 1/2009.
- Tüskés Gábor - Knapp Éva: Népi vallásosság Magyarországon a 17-18. században. Budapest, 2001. 373-376.
- Tüskés Anna: „A pócsi Mária-kegykép kisgrafikai ábrázolásai.” In: Ars Perennis. CentrArt Művészettörténeti Műhely Tanulmányok, 2010, 267-284.
- Dr. Szilárdfy Zoltán: „A magyarországi kegyképek és -szobrok tipológiája és jelentése.” In: Barna Gábor - Bálint Sándor: Búcsújáró magyarok. Budapest: Szent István Társulat, 1994, 337-338.
- Szilárdfy Zoltán - Tüskés Gábor - Knapp Éva: Barokk kori kisgrafikai ábrázolások magyarországi búcsújáróhelyekről. Budapest, 1987.
- Serfőző Szabolcs: A sasvári pálos kegyhely története: A zarándoktemplom kialakítása és kegyszobrának kultusza a 18. században. Budapest, 2012
- Magyar Zoltán: „A csodás képmás. Kegyekhez fűződő mondák a magyar folklórban.” In: Ethno- Lore 32. Népi kultúra - népi társadalom (Az MTA Néprajzi Kutató Intézetének Évkönyve), 2015, 219-292.
- Jordánszky Elek: Magyar Országban#39;s az ahoz tartozó részekben lévő boldogságos Szűz Mária kegyelem' képeinek rövid leírása. Pozsony, 1836